

LBRIS

We know
books

MARIN PREDA

MOROMETII

VOLUMUL I

Ediție stabilită de Alexandru Preda

Prefață de Oana Soare

Fișă biobibliografică și referințe critice
de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX SERV

CUPRINS

<i>Romanul unei enigme</i>	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	17
<i>Referințe critice</i>	19
<i>Notă asupra ediției</i>	39
Moromeții. I	
Partea întâi	43
Partea a doua	205
Partea a treia	305

LBRIS

We know
books

PARTEA ÎNTÂI

I

În Câmpia Dunării, cu câțiva ani înaintea celui de-al Doilea Război mondial, se pare că timpul avea cu oamenii nesfârșită răbdare; viața se scurgea aici fără conflicte mari.

Era începutul verii.

Familia Moromete se întorsese mai devreme de la câmp. Când ajunseseră acasă, Paraschiv, cel mai mare dintre copii, se dăduse jos din căruță, lăsase pe alții să deshame și să dea jos uneltele, iar el întinsese pe prispă o haină veche și se culcase peste ea gemând. La fel făcuse și al doilea fiu, Nilă; intrase în casă și după ce se aruncase într-un pat, începuse și el să geamă, dar mai tare ca fratele său, ca și când ar fi fost bolnav. Al treilea băiat, Achim, se furișase în grajdul cailor, se trântise în iesle să nu-l mai găsească nimeni, iar cele două fete, Tita și Ilinca, plecaseră repede la gărlă să se scalde.

Rămas singur în mijlocul bătăturii, Moromete, tatăl, trăsese căruța sub umbra mare a celor doi salcâmi de lângă poarta grădinii și apoi ieșise și el la drum cu țigara în gură. Părea de la sine înțeleș că singură mama rămânea să aibă grijă ca ziua să se sfârșească bine.

Moromete stătea pe stănoaga podiștei și se uita peste drum. Stătea degeaba, nu se uita în mod deosebit, dar pe fața lui se vedea că n-ar fi rău dacă s-ar ivi cineva... Oamenii însă aveau treabă prin curți, nu era acum timpul de ieșit în drum. Din mâna lui fumul țigării se ridica drept în sus, fără grabă și fără scop.

– Ce mai faci, Moromete? Ai terminat, mă, de sapă?

lată că se ivise totuși cineva. Moromete ridică fruntea și îl văzu pe vecinul său din spatele casei apropiindu-se de podișcă. Se uită numai o dată la el, apoi începu să se uite în altă parte; se vedea că nu o astfel de apariție aștepta. „...Pe mă-ta și pe tine, chiorule!“ șopti atunci Moromete pentru el însuși, ca și când până atunci ar mai fi înjurat pe cineva în gând și acum îl îngloba și pe vecin, fiindcă tot apăruse; după care răspunsese foarte binevoitor:

– Da, am terminat... Tu mai ai, mă, Bălosule?

– Am terminat și eu. Mai aveam un petic dincoace în Pământuri, mi l-au săpat ai lui Țugurlan... Ce faci, Moromete, te-ai mai gândit? Îmi dai salcâmu ăla?

Moromete se uită țință la vecinul său, înțelegând pentru ce ieșise el la drum, și nu răspunse la întrebare. „Da, am discutat odată să-ți vând un salcâm! Poate am să ți-l vând... poate n-o să ți-l vând... De ce trebuie să ne grăbim așa?“ părea el să-i spună.

– Dar Victor al tău... El nu mai iese la sapă, Bălosule? Sau de când e voiajor nu-l mai aranjează? zise Moromete. Adică... admitem cazul că fiind ocupat... mai adăugă el.

Vecinul avu bănuiala că aceste cuvinte nu sunt chiar atât de nevinovate cum s-ar fi putut înțelege din glasul cu care fuseseră rostite, dar trecu peste asta.

– Păi de ce zici că nu vrei să mi-l mai dai, Moromete? Că voiam să ți-l plătesc...

Drept răspuns, Moromete începu să se uite pe cer.

– Să ții minte că la noapte o să plouă. Dacă dă ploaia asta, o să fac o grămadă de grâu, Tudore! zise el.

Bălosu nu mai zise nici el nimic; apoi după câteva clipe schimbă vorba:

– Mă întâlnii pe la prânz cu Jupuitu. Zicea că mâine dimineață o pornește prin sat după *fonciire*.

Moromete rămase nemișcat.

– Zice că a primit o dispoziție sau un ordin, dracu să-l ia... Că cine are de achitat *fonciire* și n-o s-o achite mâine, o să le ia din casă.

Moromete se mohorî dintr-o dată. Vru să răspundă, dar se ridică pe neașteptate de pe stănoagă și sări spre poartă; un cal scăpase din grajd și voia să iasă la drum.

– Nea îndărăt, blegule, unde vrei să te duci? strigă omul închizându-i poarta în nas.

Calul nu se sperie însă, rămase cu botul lângă ulucă și suflă puternic pe nări, apoi, cu dispreț parcă, se întoarse cu spatele și începu să se frece de ulucă.

– Nea, n-auzi, surdule!... Tu-ți adineaurea mă-tii! strigă Moromete înfuriat.

Calul se opri din scărpinat și porni nepăsător spre prispa casei unde zăcea Paraschiv. Moromete se luă după el, dar calul nu-l luă în seamă, se opri lângă prispă și întinse gâtul lângă parmalâc, unde începu să roadă cu dinții dintr-un drob de sare. Paraschiv ridică fruntea, se uită câteva clipe ca și când n-ar fi înțeles ce se întâmpla, apoi deodată îi repezi calului cu toată puterea un picior în burtă.

Tot atunci mama ieși în prag. Avea fața roșie și obosită, iar nădușeala îi curgea șiroaie înnegrite peste obraji și gât.

– Ilie, unde s-au dus fetele alea? Ce fac eu aici singură? Acu se întunericește și ce mâncați?

– Raci o să mâncăm, fa, d-aia te vaiți tu? răspunse Moromete trăgând calul spre grajd.

Raci nu se găseau nicăieri în apele satului. Tocmai raci, prin urmare, aveau să mănânce la masă. Femeia se șterse cu deznădejde pe frunte, înghiți în sec și pieri în tindă.

– Niculae, unde ești, mă? strigă Moromete spre grădină.

– Aicea sunt! se auzi un glas de undeva.

– Ce faci acolo? Treci înapoi și ajută-i mă-tii! Te duseși în grădină să te odihnești, că până acum stătuși! Când ți-oi da una după ceafă, îți sar mucii pe jos!

Pe poarta grădinii intră un băiat de vreo doisprezece ani. Avea capul gol și cămașa de pe el era ferfeniță. Picioarele goale erau pline de zgârieturi vechi cu urme de sânge închegat cu praf.

LBRIS

We know
books

MARIN PREDA

MOROMETȚII

VOLUMUL II

Ediție stabilită de Alexandru Preda

Prefață de Oana Soare

Fișă biobibliografică și referințe critice
de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX SERV

CUPRINS

Moromeții. II

Partea întâi	9
Partea a doua	155
Partea a treia	265
Partea a patra	389
Partea a cincea	467

LBRIS

We know
books

MOROMETII

Volumul II

LBRIS

We know
books

PARTEA ÎNTÂI

I

În bine sau în rău, se schimbase Moromete? Cei care îl dușmăneau sau stăteau cu ochii pe el se potoliră sau îl uitară, ca și când l-ar fi iertat sau l-ar fi disprețuit. Ce putea să însemne asta?

Bălosu deveni chiar binevoitor față de vecinul său, iar Guica și Parizianu le întrebau pe fete când le întâlneau pe drum dacă alde Paraschiv nu le-a mai scris. De Nilă și Achim nu ziceau nimic, ca și când din partea ăstora doi n-ar mai fi putut pridi să citească atâtea scrisori. Arăta tăcută Guica, nu i se mai auzea deloc gura prin fața casei, pesemne că nepoții aveau alte griji pe-acolo decât să-i trimită scrisori. În acei ani muri părăsită în bordeiul ei și fu dusă la cimitir de Parizianu. Moromete, cu toate că era vorba de sora lui mai mare, nu veni nici măcar s-o vadă, dar asta nu miră pe nimeni, se cunoșteau în sat altele de acest fel mult mai rele.

Cu atât mai puțin băgă cineva de seamă că fi-său cel mic, Niculae, nu se mai ducea nici el la școală; deși maică-sa vânduse și ea un pogon din pământul ei să-l țină mai departe, totul se opri când trebuia să treacă pe al patrulea an: Moromete îi spuse, fără multă vorbă, că s-a terminat și cu istoria lui cu *studiile*, să stea acasă și să pună mâna pe sapă. Băiatul nu se mai zbatu nici el ca la început, nu se mai plânse nici pe lângă maică-sa și nici pe lângă preot sau fostul lui învățător ca să-l ajute; cu tatăl său se întâmpla ceva. Nu se mai putea vorbi cu el, spuneai una și el asculta și ai fi zis că înțelegea, ca să te pomenești pe urmă că răspunsurile pe care ți le dădea veneau din altă parte... Devenise în mod ciudat

întreprinzător și în anul când nu îi mai dădu voie lui Niculae să-și urmeze școala (an în care începuse și războiul) îi mergea destul de bine, își făcuse un pridvor în fața casei și tot timpul umbla cu căruța și caii de la munte la baltă. Parcă chiar întinerise, arăta zdravăn, cu mustața mereu neagră și când tot satul se pitea în casă și coșurile fumegau sub gerurile năpraznice ale iernii, era văzut cu alții mai tineri, cu săniile încărcate cu porumb, gata să plece să le vândă în creierul Carpaților, la mocani. Se întorcea cu purcei mici cât niște gherlani pe care îi revindea în sat, cu șită de învelit acoperișurile și cu butoaie de țuică. Poli galbeni îi umpleau buzunarele și pe toate le vedea acuma din punctul de vedere al unui câștig eventual. El nu zicea așa, găsisse un alt cuvânt pe care îl adoptaseră și noii lui prieteni (căci cu cei vechi rupsese, cu Cocoșilă nu se mai împăcase nici până azi, iar de Dumitru lui Nae și Iocan se îndepărtase de mult), acest cuvânt era *beneficiu*. Moromete îl folosi chiar și când Niculae îl întrebă ce avea cu el de nu-l mai lăsa să meargă mai departe pe drumul lui, din moment ce nu era vorba de bani? Fusese singura întrebare pe care băiatul i-o pusese după ce așteptase câteva săptămâni, și el și maică-sa, să se lămurească dacă nu cumva era vorba doar de o suceală a lui, sau poate de-o uneltire care îl izbise cu putere și îl ridicase contra lor, temerea de totdeauna a mamei.

– De ce zici, tată, că nu vrei să mă lași mai departe? întrebă fiul cu o voce în care cu trei ani în urmă speranța legată de fapt de firea de atunci a tatălui avusese totdeauna un tremur cu care îi forțase acestuia gândirea lui întortocheată; acum nu mai răzbătea din glasul băiatului decât o curiozitate rece.

– Și ce beneficiu o să am eu, mă, de pe urma ta, dacă te las să te duci mai departe la școală? răspunse Moromete. Ce, nu-ți place munca?!

Dacă îi plăcea munca lui Niculae? Sigur că nu îi plăcea, dar ce, asta era o noutate, nu se știa încă de când era mic ce-i plăcea și ce nu-i plăcea acestui băiat? Lui Moromete parcă îi zburase mintea din cap și, cu bună știință, făcuse schimb cu a unui alt țăran care vorbea cu tine așa cum vorbești cu un cal sau cu o vacă. Îl

puse pe Niculae la muncă și când văzu că băiatul nu se mișcă îl lovi și îl amenință: dacă nu vrea să asculte să se ducă de-acasă, s-o ia pe urmele celor trei, care au ajuns bine, Paraschiv lucrează la *ucebé*, să se ducă și el să intre acolo! Și pronunțase cu atâta satisfacție cuvântul, încât băiatul se înfricoșă, fiindcă era adevărat: Paraschiv nu făcuse nimic la București cu ideea lui de comerț, pierduseră și oile și caii și ajunseră toți trei măturători de stradă. *Ucebé*-ul acela (Uzinele Centrale București) tocmai asta era, o instituție binecunoscută în sat, unde ajungeau în cele din urmă cei care cădeau jos. La toți li se părea că dacă zic *ucebé*, în loc de măturător de stradă, pot să ascundă în acest fel adevărul nenorocirii lor... Nu se știe dacă Niculae avusese sau nu în primul moment gândul să fugă de-acasă, dar soarta fraților lui vitregi o sperie și pe Catrina, care încercă să-l țină pe băiat de rău... Nu era nimic, zise ea, bine că învățase și ăia trei ani, să stea și el să mai aștepte până ce se face mare și atunci să plece și el în lume... Și până atunci să facă ce zice tat-său...

II

Într-o zi se întâmplă însă ceva care dezvăluie familiei că într-adevăr fusese vorba de o uneltire, dar nu din partea cuiva, ci se copsese singură și îndelung în mintea tatălui.

Iată ce se petrecu... Primeau din partea celor trei câte-o scrisoare o dată sau de două ori pe an, în care unul din ei mângălea ca vai de lume că o duc bine... Anii care treceau micșoraseră parcă totul, ura lor că fuseseră bătuți atât de tare înainte de a fugi, rușinea familiei că fugiseră ca niște hoți... Scriau acasă ca și când una s-ar fi răscumpărat prin alta... Dar niciodată nu spuneau ce însemna binele acela, în timp ce același Scămosu povestea în sat că îl văzuse cu ochii lui pe Paraschiv în cunoscutul costum de culoarea prafului, pe care scria, pe spinare, cu litere mari și albe acele litere rușinoase.

LBRIS

We know
books

MARIN PREDA

INTRUSUL

Ediție stabilită de Alexandru Preda

Prefață de Eugen Simion

Fișă biobibliografică și referințe critice
de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX SERV

CUPRINS

<i>Prefață</i> (Eugen Simion).....	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	24
<i>Referințe critice</i>	26
<i>Notă asupra ediției</i>	31
 <i>Intrusul</i>	
Partea întâi	35
Partea a doua.....	95
Partea a treia.....	147
Partea a patra.....	211
Partea a cincea.....	267

LBRIS

We know
books

INTRUSUL

LBRIS

We know
books

PARTEA ÎNTÂI

I

Știu că de azi înainte voi începe drumul de întoarcere al vieții mele și că va fi atât de lung încât mă gândesc dacă n-o să-l scurtez singur: n-am nici treizeci de ani. Asta ține doar de puterea amintirilor mele. Deocamdată m-am hotărât să părăsesc acest oraș, în care nu sunt nici bătrâni și nici amintiri, cum îi spun toți pe-aici fără să-și dea seama ce le iese din gură.

Astăzi am fost la director. Am vrut să plec fără să mai spun nimănui nimic, dar el e singurul care rezistă judecății mele rele și pe care aș vrea să-l mai văd.

– Tovarășul director e ocupat, nu cred că poate să te primească, zise secretara când mă văzu, uitându-se drept la mine în față, cu ochii mari rotunzi și fără să clipească.

Ea era dintre cei care se uitau la mine drept în ochi.

– Anunță-l că nu-i cer nimic, vreau să plec din oraș.

Femeia înțelese pesemne cu acel simț al ei experimentat de secretară că nu mințeam, totuși mai întârzie înainte să se ridice, eu și când ar fi calculat ceva. Îi părea cumva rău că un om cunoscut al cabinetului ei n-avea să mai calce niciodată acolo, nu îi părea bine? Nu era o femeie indiferentă și la început ori de câte ori mă vedea că apar pe ușă se și ridica și n-ajungeam eu bine să mă apropiu de biroul ei că se și întorcea cu răspunsul.

De astă dată, după ce intră, ieși destul de târziu, timp în care mai venira și alții, niște ingineri cu niște nemți care ne vânduseră și ne montaseră nu știu ce noi instalații pentru combinatul nostru

chimic, umblau mereu împreună. Că n-a putut să-i spună, zise ea, că e foarte ocupat, dar că o s-o cheme el iar, și atunci... Pe de altă parte se uita la mine parcă îngrijorată ca nu cumva audiența mea să nu reușească. Nu înțelegeai această grijă, în ciuda faptului că știam că e o femeie care ținea tot atât de mult la salariații care veneau acolo ca și la director. El o învățase să fie așa. Nu știi de ce mi se părea că acum avea ceva în plus.

Directorul apărui în ușă făcând loc inginerilor și străinilor.

– Ce e, zise el văzându-mă, vino după-masă la cinci dacă vrei să stai cu mine de vorbă.

– Tovarășe director, spusei eu ridicând glasul, eu n-am nimic să vă cer dumneavoastră, numai dacă aveți timp puteți sta de vorbă cu mine.

– Da ce e cu tine? zise el liniștit.

– Vrea să plece din oraș, zise atunci secretara.

– După-masă la ora cinci, zise directorul binevoitor și îmi aruncă și el o privire drept în față, deși el făcea parte dintre cei care când vorbeau cu mine își fereau ochii. Dacă zici că nu-mi ceri nimic nu e urgent, poți să vii la cinci, mai adăugă el ca și când aș fi putut să mă târguiesc cu el în privința orei, să zic eu că nu pot la cinci și el să poată oricând. Era singurul lucru care nu-mi plăcea la el, când se izmenea așa.

– Dumneavoastră spuneți ora care e și eu pot, nu pot, vin la ora aia.

Și am luat-o spre ușă.

Am venit la cinci fără un sfert și am găsit-o pe secretară tot acolo, m-a întâmpinat cu aceeași privire a ei care nu se ferea și mi-a spus să iau loc pe scaun. Părea mereu prinsă de gândul că n-avea să mă mai vadă.

– Tovarășe Surupăceanu, zise ea după un timp, aș vrea să te întreb ceva, nu te superi!

Nu puteam bănuși ce vroia să mă întrebe, dar mă supărai înainte de a afla.

– Ai mai spus cuiva că vrei să pleci din oraș?

– Nu, n-am mai spus.

– Nici la sfatul popular?

– Ce-mi pasă mie de sfatul popular, n-ajunge cât umbli cu căciula în mână când îți repartizează o odaie, trebuie să alergi după ei și când o părăsești?

Secretara zâmbi încercând să mă îmbuneze:

– Ei lasă, zise ea, că n-ai alergat dumneata după locuință cu căciula în mână.

Vroia să mă măgulească, adică noi, care am construit temelile acestui oraș, am intrat în el ca la noi acasă, nici nu apucase pe atunci să aibă sfat popular că îl și ocupasem.

– Ba am alergat, îi spusei cu dușmănie și în aceeași clipă mă oprii deodată ezitând, căutând parcă în amintire ca și când aș fi mințit înainte să fi găsit minciuna și mi-aș fi dat seama că n-am eu ce s-o acopăr, nici măcar în sinea mea. Când m-am însurat, mi-ai spusei!

Femeia se uită într-o parte. Nu mai rămânea, pomenind despre însurătoarea mea, decât ca această clipă să treacă singură, nici măcar secretara, care nu-mi era nici rudă nici prietenă, n-o putea grăbi cu ceva.

– Am înțeles, spusei eu în cele din urmă, vă interesează camera mea. Și adăugai fără să mai aștept răspunsul: Probabil nu pentru dumneavoastră.

– Am o soră care stă la mine.

– Nu, n-am spus la nimeni și nici spațiul locativ nu știe nimic, dacă puteți luați-o. Eu vă ajut că n-o să-i anunț deloc și nora dumneavoastră poate să se mute și să-i pună în fața unui fupt împlinit.

Secretara nu mai zise nimic și mă miră că pe fața ei nu văzui nici o urmă din mulțumirea la care mă așteptam. Avea mereu același chip ca de dimineață, când mi se păruse prinsă de gândul că n-avea, de aici înainte, să mă mai vadă în cabinetul ei. Ce mai vroia încă?